Maa – ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Lausunto 115/2024

Thimjos Ninios

24.10.2024

Valtiovarainvaliokunta/maatalousjaosto

TAE Pl. 30: Ruokaketjun kehittäminen ml. elintarvikkeiden viennin edistäminen

MTK kiittää mahdollisuudesta lausua valtion talousarviosta suhteessa Suomen elintarvikevientiin ja toteaa seuraavaa.

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelma korostaa elintarvikeviennin merkitystä osana kasvun kaavaa ja asettaa kunniahimoisen tavoitteen kaksinkertaistaa elintarvikeviennin arvon uudella kasvuohjelmalla. Hallituksen talousarviossa on varattu rahaa elintarvikeviennin edistämiseksi, mutta selkeitä kirjauksia rahan kohdentamisesta ei vielä ole, joten hallitusohjelman toteuttaminen on vielä varsin epäselvää.

MTK korostaa, että hallitusohjelman kasvutavoite edellyttää pitkäaikaista sitoutumista ja tekemistä elintarvikeyritysten lisäksi myös valtiolta niin, että kansainvälistymisen peruspalveluja (liite 1) on luotettavasti tarjolla yli hallituskausien. Tulee myös huomioida, että nykyisen hallituskauden aikana palvelutaso on heikentynyt merkittävästi, koska Business Finland lakkautti Food from Finland -toiminnot vuoden 2023 lopussa.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuonna 2024 käynyt laajamittaista vuoropuhelua elintarvikeyritysten ja kymmenien vientitoimijoiden kanssa. Vuoropuhelu on ansiokkaasti aktivoinut yrityksiä järjestäytymään Ruokatieto yhdistyksen puitteissa ruokaketjun kasvustrategian luomiseksi. Lisäksi on yritysryhmiä kuten Suomen elintarvikevientiyhdistys (SUVI), Nordic Oats -yhdistys ja alueelliset elintarvikeklusterit, jotka ovat luoneet toimintamalleja kaupallisen vientitoimintansa avuksi. Valtio ei ole osaltaan toistaiseksi osoittanut sitoutumistaan samalla tavalla kuin yritykset.

Vientitoimijoiden (mm. vienninedistämisorganisaatiot, konsultit, oppilaitokset) erittäin laajamittainen osallistaminen elintarvikeviennin kehitystoimien valmisteluun on mahdollisesti haastanut maa- ja metsätalousministeriötä ja on ollut epäselvää, johtaako kehitysprosessia jokin visio Suomen mallista vai pyrkimys mahduttamaan kaikki eri toimijat jonkinlaiseen malliin, jonka tehokkuus ja vaikuttavuus jäävät arvoitukseksi. Tähänastisen prosessin perusteella hallinnolla ei välttämättä ole selkeää visiota tarvittavista kehitystoimista ja kehitystoimien priorisoinnista, vaikka vienninedistämistä on selvitetty viime vuosien aikana useasta eri tulokulmasta ja eri selvitystahojen toimesta. Pitkittyvä vuoropuhelu ei myöskään ole hyödyllinen, koska kehitystoimien aikaraameja rajoittaa hallituskauden pituus ja riskinä on, että lopulta puhuminen viennistä jatkuu ilman riittävän konkreettisia ja vaikuttavia toimia.

Talousarvion ja hallitusohjelman toteuttamisen kannalta vaarana on, että selkeän vision puute näkyy maa- ja metsätalousministeriön käyttösuunnitelmassa siten, että rahoitusta ohjataan tärkeimpien kehitystoimien sijaan hankerahoituksen muodossa usealle pienelle hankkeelle, jolloin rahoitus pirstaloituu ja sen tehokkuus sekä vaikuttavuus jäävät vähäisiksi. Tulee myös huomioida, että hankerahoitus ei ole riittävä keino pitkäjänteisen kasvun varmistamiseksi koska se on määräaikaista. Maa- ja metsätalousministeriön käyttösuunnitelman sisältö ratkaisee lopulta, onko Orpon hallituksella edellytyksiä toteuttaa ohjelmansa tavoitetta.

Keskeiset kehitystoimet elintarvikeviennin kehittämiseksi tulee määritellä kansainvälisen vertailun perusteella. Suomi on elintarvikeviennissä Euroopan Unionin heikoin suoriutuja, joten paremmin menestyvien verrokkimaiden toimintamalleja tulee hyödyntää sen sijaan, että kehitetään sellaisia ratkaisuja, joita muissa maissa ei ole koettu

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2403
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2403
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

riittävän tehokkaiksi. Yritysten järjestäytyminen Ruokatiedossa ja sitoutuminen kasvutavoitteisiin on kasvun perusedellytys, mutta sen lisäksi tarvitaan valtion pitkäjänteistä sitoutumista pysyvillä rakenteilla.

Kansainvälisen vertailun perusteella hallinnon tulee pikaisesti 1) **järjestää Food from Finland –toiminnot Viexpoon** ja 2) varmistaa, että Business Finlandista **ulkoministeriöön siirtyvä ulkomaanverkosto palvelee ruoka-alan kasvutavoitetta**. Viexpo jäljittäisi vienninedistämisorganisaationa Irlannin mallia, missä elintarvikeviennille on siihen erikoistunut vienninedistämisorganisaatio (Bord Bia) ja tuo vakautta, kun Business Finland on kieltäytynyt tehtävästä. Edellä kuvattu valtion rakenteellinen sitoutuminen ei voi olla hankerahoitteista tai määräaikaista, koska tavoitteena on myös yritysten pitkäaikainen sitoutuminen. Hallinnon tulee siten erityisesti varmistaa, että Viexpon toimintamalli kantaa yli hallituskausien. Lisäksi tulee varmistaa, että Ruokaviraston säästötoimet eivät heikennä vientitoimintaansa.

Kun yritysten ja valtion rakenteellinen sitoutuminen Viexpon, ulkoministeriön ulkomaanverkoston ja Ruokatiedon muodossa on varmistettu, hallinnon tulee edistää tärkeitä täydentäviä toimia kuten esimerkiksi maakuvatyön tehostamista, vientiosaamisen lisäämistä, jne. Joitain täydentäviä toimia kuten koulutusta tulee rahoittaa pitkäjänteisesti koska tulokset näkyvät vasta vuosien päästä ja joitain muita toimia kuten maakuvan kehittämistä voidaan rahoittaa myös hankerahoituksella, kun elintarvikeyritykset ovat määritelleet tarpeensa ja kasvun edellytykset.

Helsinki, 24.10.2024

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Thimjos Ninios
Vientijohtaja

Maa – ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
MTK ry

Lausunto 115/2024

Thimjos Ninios

24.10.2024

Liite 1: kansainvälistymisen peruspalvelut (punaisella renkaalla kokonaan puuttuva kriittinen palvelu)

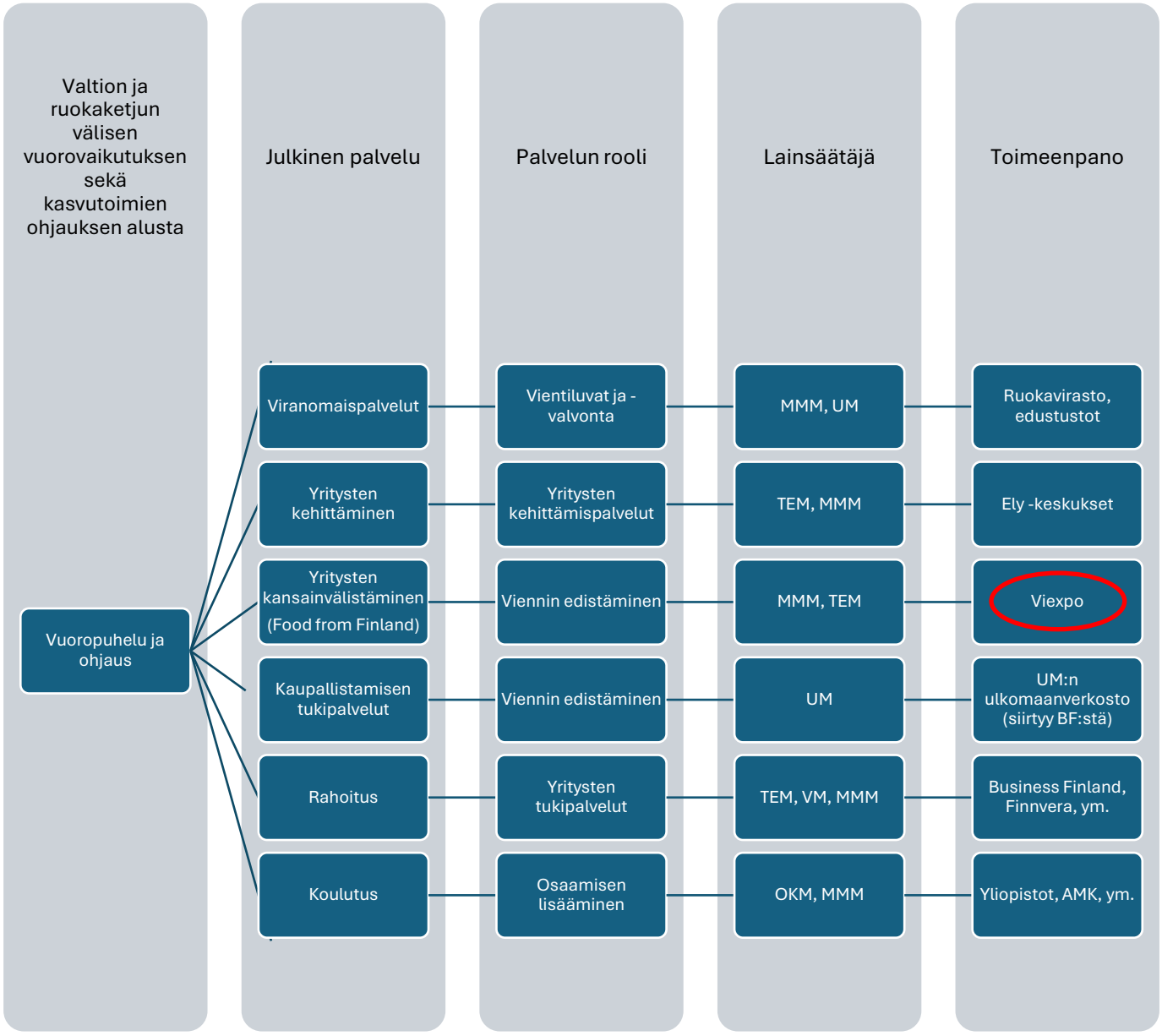

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2403
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2403
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi